

KRD.RPD.1/P.2023.1

Warszawa, 01.03.2023 r.

## **Opinia prawna w przedmiocie kosztów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora**

### **I. Przedmiot opinii**

Przedmiotem opinii jest analiza przepisów odnoszących się do kosztów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora ponoszonych przez osoby, które rozpoczęły studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020.

### **II. Podstawa prawna**

1. Ustawa z dnia 3 lipca 2018 r. - Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1669 z późn. zm.), dalej jako: „PWPSWiN”;
2. Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 574 ze zm.), dalej jako: „PSWiN”.

### **III. Analiza prawna**

Zgodnie z art. 182 ust. 1 PSWiN, osoba, która ubiega się o nadanie stopnia doktora, wnosi opłatę za przeprowadzenie postępowania w tej sprawie. Zgodnie z ust. 4 tego artykułu, opłaty nie pobiera się w uczelni, instytucie PAN, instytucie badawczym, instytucie międzynarodowym od osoby ubiegającej się o stopień doktora, która ukończyła kształcenie w szkole doktorskiej. Zgodnie wreszcie z ust. 5 tego artykułu, w uzasadnionych przypadkach rektor, dyrektor instytutu PAN, dyrektor instytutu badawczego lub dyrektor instytutu międzynarodowego może zwolnić z opłaty w całości lub w części.

Stosownie natomiast z art. 179 ust. 9 PWPSWiN, do osób, które rozpoczęły studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020 i ubiegają się o nadanie stopnia doktora na zasadach określonych w ustawie, o której mowa w art. 1, stosuje się odpowiednio przepis art. 182 ust. 4 tej ustawy.

W ocenie Rzecznika Praw Doktoranta z przepisów prawa powszechnie obowiązującego bezsprzecznie wynika, że osoby, które rozpoczęły studia doktoranckie przez rokiem akademickim 2019/2020 i jednocześnie zakończyły tok kształcenia na studiach doktoranckich nie mogą zostać obciążone kosztami postępowania w sprawie nadania stopnia doktora bez względu na termin wszczęcia postępowania i obrony rozprawy doktorskiej. W tym zakresie można także spotkać się z innym stanowiskiem, którego nie aprobuje Rzecznik Praw Doktoranta.

Problem interpretacyjny związany jest z pojęciem „osób, które rozpoczęły studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020 i ubiegają się o nadanie stopnia doktora na zasadach określonych w ustawie, o której mowa w art. 1”. W ocenie Rzecznika Praw Doktoranta KRD pojęcie to rozumiane powinno być szeroko - zgodnie z jego literalnym brzemieniem. Są to więc nie tylko doktoranci obecnie kształcący się na studiach doktoranckich, ale również osoby, które ukończyły tok kształcenia doktoranckiego (uzyskały wszystkie zaliczenia wynikające z ramowego planu kształcenia), jednakże nie uzyskały stopnia doktora i zostały skreślone z listy uczestników studiów doktoranckich.

W tym zakresie należy podkreślić, że w PWPSWiN ustawodawca posługuje się również innym pojęciem tj. „doktoranci, którzy rozpoczęli studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020” (np. art. 281 ust. 1 PWPSWiN). Biorąc pod uwagę reguły wykładni językowej nie sposób postawić znak równości pomiędzy „doktorantami, którzy rozpoczęli studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020” a „osobami, które rozpoczęły studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020”. Wydaje się, że rozróżnienie tych dwóch pojęć to przemyślany zabieg ustawodawcy. Przyjmując zatem paradygmat racjonalności ustawodawcy, będący fundamentem dogmatyki prawniczej można stwierdzić, że wskazany zabieg normatywny był celowy i świadomy, a u jego podstaw legła potrzeba przeciwdziałania tworzeniu niekorzystnych dysproporcji między uczestnikami studiów doktoranckich a doktorantami ze szkół doktorskich. Zwrócić uwagę należy także na zakaz wykładni synonimicznej, w myśl której w obrębie jednego aktu prawnego różnym pojęciom nie należy przypisywać tego samego znaczenia.

Wątpliwości związane są także z „odpowiednim stosowaniem” art. 182 ust. 4 PSWiN. Wydaje się, że „odpowiednie stosowanie” w tym przypadku oznacza, że przepis ten należy zastosować z najmniejszą modyfikacją, która spełni cel przepisu odsyłającego. Taką modyfikacją jest zastąpienie ukończenia kształcenia w szkole doktorskiej – ukończeniem toku kształcenia na studiach doktoranckich. W ocenie Krajowej Reprezentacji Doktorantów takie osoby, jeżeli ukończyły tok kształcenia doktoranckiego (uzyskały wszystkie zaliczenia wynikające z ramowego planu kształcenia) nie powinny być obciążane kosztami postępowania (tak: Pismo Rzecznika Praw Doktoranta Krajowej Reprezentacji Doktorantów z 7 lutego 2022 r. w sprawie opłat ponoszonych przez doktorantów w związku z postępowaniem w sprawie nadania stopnia doktora).

Poza argumentacją *stricte* prawniczą warto też odnieść się do sytuacji faktycznej osób, które musiałyby ponieść koszty procedury awansowej. *De facto* w chwili złożenia wniosku o wyznaczenie promotora oraz gotowej rozprawy doktorskiej kandydat do stopnia doktora dopełnia wszelkich wymogów leżących po jego stronie zmierzających do nadania tego stopnia i nie ma wpływu na przebieg dalszej procedury. Z uwagi na to istnieje możliwość, iż z przyczyn niezawinionych po stronie doktoranta/kandydata musiałyby dojść do nadania stopnia doktora poza studiami doktoranckimi (w szczególności po wygaszeniu studiów doktoranckich). W takich przypadkach obciążanie ww. osób kosztami procedury awansowej

byłoby działaniem wysoce niekorzystnym, a wręcz krzywdzącym, co z pewnością nie sprzyja tworzeniu optymalnych warunków kształcenia doktoranckiego i ubiegania się o stopień doktora.

Odnosząc się do powyższego wskazać należy ponadto, że „działanie organów administracji publicznej, (...), nawet w tak specyficznej sferze jaką jest nauka, zawsze musi być działaniem w granicach i na podstawie prawa, a obowiązku tego w żaden sposób nie uchyła autonomia szkół wyższych” (por. wyrok NSA z dnia 9 marca 2009 r., sygn. akt I OSK 1384/09; LEX nr 585357, wyrok WSA w Krakowie z dnia 19 lipca 2022 r., sygn. akt III SA/Kr 323/22). Podkreślenia wymaga więc fakt, że regulamin jako akt podustawowy nie może modyfikować regulacji ustawowych.

Ponadto warto zwrócić uwagę na orzecznictwo sądownoadministracyjne. W wyroku WSA w Gdańsku z dnia 29 września 2022 r. (sygn. III SA/Gd 297/22) stwierdzono, że „ (...) w świetle jednoznacznego zapisu uchwalonego regulaminu "bycie" uczestnikiem studiów doktoranckich na Uczelni rozpoczętych przed rokiem akademickim 2019/2020, a nie ukończenie studiów doktoranckich jest podstawą do zwolnienia z opłaty, i to zwolnienia z mocy prawa. Skarżący nie ma więc obowiązku ponoszenia opłaty”. Podkreślić należy jednak, że w tym przypadku sąd odniósł się do przepisów regulaminowych, które stanowiły, że "opłaty nie pobiera się od osoby ubiegającej się o stopień doktora, która ukończyła kształcenie w szkole doktorskiej oraz osoby która była lub jest uczestnikiem studiów doktoranckich na Uczelni rozpoczętych przed rokiem akademickim 2019/2020".

## V. Wnioski

W ocenie Rzecznika Praw Doktoranta KRD opłaty za przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora nie pobiera się od osoby ubiegającej się o stopień doktora, która rozpoczęła studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020 i ukończyła tok studiów bez względu na termin wszczęcia postępowania i obrony rozprawy doktorskiej.

*Niniejsza opinia posiada walor doradczo-informacyjny, nie ma natomiast charakteru wiążącej wykładni prawa. Opinie Rzecznika Praw Doktoranta KRD wydawane są w granicach kompetencji przyznanych przez właściwe przepisy prawa, na podstawie stanu faktycznego oraz dokumentów przedstawionych przez Zgłaszających i faktów powszechnie znanych.*

Rzecznik Praw Doktoranta

Krajowej Reprezentacji Doktorantów

/-/

r.pr. Wojciech Kielbasiński